

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keeverberg 54, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 januari 1881

ENQUETE-KOORTS

HET ENQUÊTEREN is een mode geworden. „Men moet zo nodig een enquête instellen”. In de strijd tegen de kwakzalverij blijkt men er meer kwaad dan goed mee te doen. Wij herinneren nog eens aan de beide schriftelijke enquêtes, gehouden onder auspiciën van het Ned. Instituut voor Preventieve Geneeskunde/TNO, eerst onder huisartsen, later nog onder een groep inwoners van Utrecht.

In beide gevallen blijkt dat de onderzoekers zich niet voldoende van het hele probleem op de hoogte hebben gesteld. Daarbij komt dan nog de omstandigheid, dat het er maar helemaal van afhangt hoe de vragen worden gesteld en dat niet valt te controleren of de geënquêteerde de schriftelijke vragen goed tot zich door heeft laten dringen en ze gewetensvol beantwoordt.

Onvoldoende kennis van zaken leidde er toe, dat degenen, die de enquête naar het bezoek aan natuurgenezers ondernamen vol vertrouwen afgingen op de patiëntenkaarten van leden van de NWP. Dat is niets anders dan er maar een slag naar slaan. Het is onbegrijpelijk dat geschoolde onderzoekers houvast menen te hebben aan zulke kaarten.

Eén verontschuldiging is er tot op zekere hoogte voor degenen, die de enquêtes zo slecht voorbereiden: het materiaal over de bestrijding van de kwakzalverij is zeer verspreid gepubliceerd, men moet er moeite voor doen om het te vinden. Er bestaat geen recent standaardwerk waarin alle facetten zijn behandeld en dat literatuurverwijzingen bevat. Een dissertatie over het onderwerp van de bestrijding van de kwakzalverij zou dan ook bijzonder welkom zijn. In een handelseditie uitgegeven zou een dergelijk proefschrift in wijde kring dienstig kunnen zijn om een gefundeerd oordeel te vormen over de belangrijke zaak van de volksgezondheid, die hier in het geding is.

Politie greep in bij kruidendokter F. L. Bloem

DE GEMEENTEPOLITIE van Winschoten heeft onlangs proces-verbaal opgemaakt tegen de 38-jarige „kruidendokter” F. L. B(loem). Aan deze Bloem wijdden wij in ons nummer van september vorig jaar (blz. 41) een uitvoerig artikel, en wel onder de titel: F. L. Bloem, „puur natuur” werkt met het pendeltje. De heer Bloem gaf tegenover een verslaggever als zijn mening te kennen, dat er ook in Brabant „een hele goeie” moet zitten. Dat was . . . Van de Moosdijk.

Aan het bericht over het proces-verbaal dat tegen B. is opgemaakt voegt de Winschoter Courant nog toe dat de klantenkring van B. zich met tertiair belangrijk had uitgebreid en zich over een groot deel van ons land uitstrekte. Er komen zelfs wel eens Duitsers B. consulteren. Het proces-verbaal is opgemaakt nadat een van de „patiënten” had verklaard dat B. bij hem een diagnose had gesteld. Hiermede overtrad B. de wet. (Het verkopen van een zakje kruiden zoals men in een supermarkt een zakje suiker koopt, houdt uiteraard niet het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst in). De politie beschikt hiermee over een deugdelijk bewijs. B. had overigens zelf reeds veel eerder tegenover een verslaggever verklaard met de pendel te werken. Een aantal flesjes „medicijn” is in beslag genomen. Ook heeft de politie een aantal klanten van B. gehoord.

PARAGNOSTEN KEKEN - EN ZAGEN OOK NIETS

Bij het speuren naar de sedert 19 oktober van het vorige jaar verdwenen Zwijndrechtse schooliere Betty Kunst hebben de ouders ook verscheidene lieden, die als paragnost adverteren, geraadpleegt, nadat een telexbericht van de politie en een foto in de kranten niets hadden uitgewerkt. Maar ook de paragnosten boden geen oplossing: het zeventienjarige meisje is nog altijd zoek.

Californië viel niet in zee

SAN FRANCISCO ademde met de Paasdagen op. En niet alleen de stad, die in de nacht van 18 op 19 april 1906 zo zwaar door een aardbeving werd getrokken. Heel Californië was opgeïcht, dat de Goede Vrijdijag voorbij was. Een opvallend groot aantal mensen had namelijk geloof gehecht aan de voorspelling dat heel Californië op Goede Vrijdijag 4 april, des namiddags te 3 uur 13 in de Stille Oceaan zou storten.

In dit gebied, waar voortdurend kleine aardbevingen voelbaar zijn, is de vrees voor een natuurramp uiteraard niet helemaal zonder reden. Enige tijd geleden verscheen een nogal sensationeel geschreven boek, dat de gevaren belichtte van aardbevingen in dat onrustige deel van de aardkorst, waarin ook Californië ligt.

Helderzienden, voorspellers, fundamentalistische predikers beijverden zich om het publiek angst aan te jagen. Een oude profetie van een al lang overleden helderziende, Edgar Cayce, dat aardbevingen Los Angeles en San Francisco en eventueel New York (wel een eind uit de buurt) zouden wegvagen, werd van stal gehaald. Een zekere mevrouw Elisabeth Steen, een helderziende, verhuisde in de herfst alvast haastig naar Spokane, op veilige afstand van de omgeving van San Francisco waar zij woonachtig was. In een aantal tests, uitgevoerd door parapsychologen van de Universiteit van Californië te Berkeley - bekend door zijn onrustige studenten - had zij vorige herfst voorspeld dat er zich in begin april aardbevingen zouden voordoen. Dat haar voorspelling niet uitkwam, heeft ze niet beleefd, want ze overleed eind maart.

Er gebeurde niets op 4 april. De geologische dienst kreeg talloze telefoontjes te verwerken. Een van de ambten van deze dienst zei tegen journalisten: Wat wij ook zeggen of doen - niets schijnt te helpen. De mensen willen zich blijkbaar bang laten maken.

Nog altijd wordt Haarlemmerolie vervaardigd

OVER HAARLEMMEROLIE zegt „De Kwakzalversmiddelen”, een uitgave van onze vereniging uit 1930, bewerkt door A. J. Abrahams, dat dit middel, waarvan de fabrikant aanraadt het dagelijks in te nemen, zeer gevaarlijk is door de grote hoeveelheid terpentijn die er in aanwezig is. Vooral bij kinderen is dit zeer nadelig. Herhaaldelijk zijn daardoor gevaarlijke ziekten (nierziekte) geconstateerd.

Maar nog altijd wordt Haarlemmerolie gefabriceerd.

Een verslaggever, Herman Croesen, die voor de Gooi- en Eemlander een artikel schreef over Haarlemmerolie en daartoe op bezoek ging bij de 29-jarige directeur F. van Dobben, legde hem een definitie uit de Winkler Prins-encyclopedie voor die Haarlemmerolie onomwonden een kwakzalversmiddel noemt.

Wat antwoordt de heer Van Dobben? Hij zegt lachend: Dat slaat op de imitaties van onze concurrenten. Die zijn gelukkig vrijwel uitgerangeerd. Ons eigen produkt – jawel: terpentijn, lijnolie en zwavel! – is volmaakt onschatelijk. Er zijn nooit klachten geweest, laat staan aánklachten.

De heer Van Dobben geeft wel toe, dat Nederlandse artsen geen Haarlemmerolie aan hun patiënten voorschrijven, maar hij liet zijn bezoeker wel een aantal attesten zien van buitenlandse artsen. Van de produktie blijft 45% in eigen land. De binnenlandse markt toont een tendens tot daling, maar de export groeit, vooral naar de nieuwe Afrikaanse staten en naar Zuid-Amerika.

De jeugdige directeur van de 270 jaar oude Oprechte Haarlemmerolie-fabriek C. de Koning Tilly liet zijn bezoeker ook nog een gebruiksaanwijzing in vier talen met een opsomming van alle kwaaltjes waartegen de Haarlemmerolie al zou helpen: galstenen, geelzucht, ingewandsstoornissen, rui-kende adem, reumatiek, jicht en kramp, nierstenen, ontsteking der urinewegen, griep, netelroos, hooikoorts, maden (spoelwormen en darmwormen). Uiteraard kan men Haarlemmerolie volgens deze gebruiksaanwijzing gebruiken voor bloedzweren, lichte verbrandingen, diverse wonden en insectebeten, winterhanden of -voeten, kloven, tandpijn en haaruitval . . .

Men moet maar durven!

DENTILIA MAAKT RECLAME

WIE ZUID-AMERIKAANSE kranten onder ogen krijgt, kan daarin advertenties van medici aantreffen, met vermelding van hun specialisme, spreekuur etc. In Nederland mogen artsen geen reclame maken. Ook tandartsen niet. Zomin als bijvoorbeeld architecten of advocaten.

Maar de tandheelkundige instituten, die ons land „rijk” is, storen zich niet aan deze erecode. Zij proberen de goedgelovige burger met reclameaanbiedingen te lokken. Zoals bijvoorbeeld Dentilia te Rotterdam, dat wij overigens niet voor het eerst in onze kolommen signaleren. In december j.l. hebben wij (op blz. 63) melding gemaakt van het feit, dat bij dit instituut de politie proces-verbaal had opge maakt tegen de 28-jarige tandtechnicus U. W. uit den Haag, die bij patiënten ook kiezen trok. Wat hij natuurlijk niet mocht doen.

Thans verspreidt Dentilia reclamekaarten „Blijf niet tobben met een ouderwets kunstgebit”. Men beveelt een modern Dentilia-gebit aan, „met vacuümwerking en optimale zuigkracht”. Prijs vanaf f 139,—. Spreekuren worden vermeld, het telefoonnummer, kortom de kunst van reclame maken verstaat deze „modernste tandtechnische inrichting” wel.

Voor veel leken zal het een nieuwtje zijn dat er kunstgebitten bestaan zonder verhemelteplaat. Dentilia doet het voorkomen alsof het over prothesen beschikt („juiste maatvoering, precisiewerk en micro-controle”) waar de tandarts niet aan kan tippen. („Unieke methode” pocht Dentilia op de reclamekaart, die men vooral bewaren moet, want, net als het geval is met reclamekaarten voor zeepoeder, die kaart is geld waard!). Helaas is het met de tandheelkundige voorlichting van het Nederlandse volk maar heel matig gesteld. Het publiek kent de mogelijkheden van de hedendaagse prothesen eenvoudig niet, noch die voor het behoud van (een deel van) het echte gebit. Kranten hebben wel medische medewerkers, maar, en dat spreekt uiteraard wel vanzelf, geen tandheelkundige medewerkers. Daar zou de standsorganisatie, de Maatschappij voor Tandheelkunde zich eens over moeten beraden. Hier gaapt werkelijk een diepe voorlichtingskloof. Pers, televisie . . . welk een mogelijkheden niet om het publiek voor te lichten over zijn gebit! Onze seksuologen komen toch al lang aan hun trekken! (red. M.t.d.K.).

Die slimme industrie in Amerika

ER ZIJN in de Verenigde Staten nog te veel artsen, die het verschil nog moeten leren tussen een gratis golfbal, de magnetische persoonlijkheid van een artsbezoeker en een wetenschappelijk feit als criteria voor de waardering van een geneesmiddel. Deze woorden gebruikte een zekere dr. A. Dale Console toen hij een getuigenverklaring aflegde voor het monopolie-subcomité van de Senaat. Deze dr. Dale Console was vroeger medische directeur van een geneesmiddelenindustrie, E. R. Squibb and Sons en hij brandmerkte de methoden van deze industrie om geneesmiddelen te verkopen.

Dit ging zo ver, dat zijn firma hem eens opdracht gaf om een doktersattest te „kopen” voor een bepaald geneesmiddel, dat men in de handel bracht. Maar het ging, voegde hij er aan toe, heel gemakkelijk; hij had de dokter een beetje opgevrijd en kreeg het attest „bijna als een persoonlijke gunst”.

De geneesmiddelenindustrie is uniek in dit opzicht, dat het de exploitatie van haar produkten als een nobel bedrijf kan doen voorkomen. „Het is blijkbaar onmogelijk om mijn medische collega's er van te overtuigen, dat de leiding van de geneesmiddelenindustrie en de artsenbezoekers óf slimme zakenlieden óf slimme verkopers zijn, maar nooit filantropen”.

De voorzitter van het subcomité, senator Gaylord Nelson (Democraat, vertegenwoordiger van Wisconsin) heeft al bijna twee jaar onderzoekingen geleid tegen de geneesmiddelenindustrie. Hij zei nu, na de getuigenis van dokter Dale Console, dat deze industrie de Amerikaanse huisartsen een hersenspoeling hadden doen ondergaan. Het gevolg er van is, dat de grote bedrijven hoge prijzen berekenen en dat de dokters blindelings volgen door het dure artikel voor te schrijven. Senator Nelson gaf voorbeelden van verschillende merken van het zelfde geneesmiddel, waarvan de prijzen variëerden van \$ 17.90 tot 45 dollarcenten per 100. De senator zei, dat de dokters het goedkope artikel wantrouwen en wanneer zij dan het dure merk voorschrijven heeft de patiënt geen keus. „Hij betaalt te veel”.

„Statuut wonderdokter” is in geen enkel opzicht aanvaardbaar

door **DR. A. HOUGARDY**, *Directeur Dienst Algemene Studiën bij het Belgische ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin*

TIJDENS DE winter 1948-1949 werd te Brussel een „Belgisch Comité voor de wetenschappelijke navorsing der paranormaal geachte verschijnselen” opgericht, waarvan de statuten werden gepubliceerd in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad van 4 juni 1949, onder het nummer 1454. Dat Comité, waarin allerlei studierichtingen zijn vertegenwoordigd zoals wiskunde, algemene fysica, stralingsfysica, sterrenkunde, biologie, medische wetenschappen, psychiatrie, hygiëne, gerechtelijke geneeskunde, criminalistiek, historische kritiek, heeft, vanaf zijn oprichting, aan allen die beweren een „occulte” of „paranormale” macht te bezitten gevraagd het bewijs ervan te leveren door een nauwkeurig programma op te maken en uit te voeren van eenvoudige, voor herhaling vatbare en volkomen controleerbare experimenten, die tot hun vermeende mogelijkheden behoren.

Die uitnodiging had tot gevolg: (5)

1° dat velen zich aan de proef onttrokken;

2° dat anderen mislukten;

3° dat in bepaalde serieproeven gedeeltelijke successen werden geboekt, doch de frequentie ervan overtrof nooit en bereikte zeer zeldzaam wat men van een louter toeval zou kunnen verwachten; dergelijke successen bezitten natuurlijk niet de minste bewijskracht.

In één woord, tot nog toe kon geen enkel authentiek paranormaal verschijnsel geboekt worden, hetgeen natuurlijk niet wil zeggen dat dit in de toekomst het geval niet zou kunnen zijn. Doch thans, na een activiteit van 17 jaar kon geen enkel experimenteel substraat van de paranormaal geachte activiteit in 't licht gesteld worden.

Volstrekte onkunde

WELKE ZIJN de voornaamste kenmerken van die activiteiten, die niet-tegenstaande het huidige gemis van enige wetenschappelijke verantwoording nog steeds worden uitgeoefend?

Het verheugt ons om, met toestemming van de auteur, hier een artikel te kunnen publiceren over Paranormaal geachte activiteiten. Het is verheugend, dat in ons zuidelijke buurland op wetenschappelijk niveau zoveel aandacht aan deze materie wordt geschonken. Wij wijzen nog op een zinsnede uit het artikel van dr. Hougardy: Meer bepaald is het zogenaamde „statuut van de wonderdokter”, dat men zowat overal tracht in te voeren, onder geen enkel opzicht aanvaardbaar.

Het artikel verscheen in een recent nummer van het maandblad Mededelingen van de Dienst Algemene Studiën bij het Belgisch Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin. In deze Mededelingen is ook het artikel overgenomen, dat de voorzitter van onze vereniging, arts A. P. N. de Groot, in het februarinummer van ons maandblad wijdde aan de enquête onder de huisartsen. Dit artikel droeg, gelijk men zich zal herinneren, als titel „Levensgevaarlijk”.

Het is niet doenlijk in het bestek van deze uiteenzetting onze mening in detail te motiveren (6). Wij verwijzen eenvoudig naar de werken die in de korte bibliografie, aan het einde van dit artikel, vermeld staan en beperken ons tot het onderstaande:

A. Op intellectueel gebied en bij ontstentenis van elke positieve experimentele conclusie – welk aspect wij als essentieel beschouwen – vertonen die activiteiten de volgende kenmerken:

1° het gemis van elk begrip betreffende een wetenschappelijk experiment;

2° de volstrekte onkunde betreffende de basiswetenschappen;

3° een mentaliteit die men, zonder oneerbiedig te zijn als „prelogisch” kan bestempelen.

Die ernstige tekortkomingen tonen aan dat de occultisten zich aan geen enkele controle van binnen noch van buiten, onderwerpen (5.6). Het ware nochtans belangwekkend indien een authentiek paranormaal verschijnsel kon waargenomen worden. Meteen zou de geldigheid van een of meer paranormale praktijken niet alleen bewezen doch ook afgebakend zijn door de experimentele voorwaarden van het verschijnsel of van de verschijnselen die er de basis van zouden vormen. Doch dergelijke voorwaarde is niet vervuld.

Dit gesteld zijnde hebben alle beoefenaars van het „paranormale” de betreuwenswaardige gewoonte aangenomen om 't even wat, om 't even hoe, op om 't even welk voorwerp toe te passen, naar gelang van hun eigen fantasie. Betreffende een dergelijke geestesgesteldheid heeft men kunnen spreken van een „intellectueel failliet”. Vooral erg is de weerslag van dergelijke mentaliteit op essentiële, zeer concrete en zeer praktische gebieden.

„Heldendaden”

B. UIT HET oogpunt van de volksgezondheid hebben wij in ons nummer van april 1966 reeds op de „heldendaden” gewezen van de medische radiësthesisten. Geen enkele van hun mededingers in het occultisme overtreft hen in waarde, zodanig dat niet het minste belang kan worden gehecht noch aan de pseudo-medische denkzels van de astrologen, noch aan die van de „Christian Science”, noch aan de „wonderdokers” van allerlei slag, ongeacht de school waarop zij zich beroepen. Daartegenover staat dat de hypnose en de suggestie praktijken zijn die enig nut opleveren in zuiver functionele toestanden, maar die steeds aan een echte en ernstige medische controle moeten onderworpen worden.

„Statuut wonderdokter”

VERVOLG VAN BLZ. 31

Het dient trouwens opgemerkt dat er geen enkele samenhangende leer van het paranormaal „wonderdokteren” bestaat. Wat meer is, de wonderdokters breken elkander af. Een onder hen durft zelfs schrijven dat „95% van zijn collega's kwakzalvers, oplichters of moordenaars zijn”. Die afrekeningen tussen klieken zijn echter door geen enkele geldige klinische of experimentele documentatie gestaafd. De waarnemingen die door ernstige geneesheren werden gedaan, de opgestelde expertise-rapporten, hetzij ingevolge vorderingen tot schadeloosstelling, hetzij ter gelegenheid van vervolging wegens onwettig uitoefenen van de geneeskunde, hebben echter steeds de nietigheid van het paranormaal „wonderdokteren” vastgesteld. Die praktijk moet thans dus in haar geheel worden verworpen, in welke vorm zij ook wordt uitgeoefend, zelfs wanneer een geneesheer, die de bedroevende rol van naamlener vervult, de vervalste waar van de onwettige beoefenaar dekt. Meer bepaald is het zogenaamde „statuut van de wonderdokter”, dat men zowat overal tracht in te voeren, onder geen enkel opzicht aanvaardbaar.

Schandteken

C. DE TEKORTKOMINGEN die op medisch gebied werden waargenomen zijn het schandteken van een andere kwaal, op een hoger niveau. Immers, door hun bewering als zouden zij in staat zijn om op essentiële gebieden op te treden, zonder het experimentele bewijs van de waarde van hun praktijken te hebben geleverd, staan de beoefenaars van het „paranormale” voor een zware morele verantwoordelijkheid. Indien wij „essentiële gebieden” in het meervoud hebben gebruikt, is dit omdat het medische gebied niet het enige is waarop zij zich zo gaarne doen gelden. Men ziet hen hun activiteit (op eigen initiatief daar noch het gerecht, noch de politie hun enig krediet verlenen) uitoefenen in aangelegenheden die zo ingewikkeld, zo teer en ook zo ernstig zijn als het opsporen van verdwenen personen, het aanwijzen van schuldigen, het voorspellen van de toekomst. Niets daarvan steunt op geldige experimentele gegevens. Meer nog, onpartijdige en objectieve enquêtes ontzenuwen steeds opnieuw de berichten van over-

winningen die door de beoefenaars van het occultisme, zouden zijn behaald.

Hun mislukkingen in het opsporen van tijdens de oorlog verdwenen personen zijn opvallend en wij willen alleen maar herinneren aan twee proefnemingen die door het „Belgisch Comité” in 1952 en in 1958 werden verricht. Bij die van 1952 heeft men de concurrenten vier foto's voorgelegd. Bij hun pogingen om uit te maken of de persoon al dan niet in leven was hebben zij maar nauwelijks die resultaten behaald die volgens de wetten van het toeval konden verwacht worden; hun pogingen om die personen te lokaliseren liepen op een volkomen mislukking uit. In 1958 boden 28 con-

Fotoproef van 28 occultisten werd mislukking

currenten zich aan om, op een plan van de Brusselse agglomeratie, de woonplaats aan te wijzen van 4 personen, van wie hun een foto was overhandigd. Op 112 (28x4) pogingen waren er 111 mislukkingen. (4)

Spiritisme

HOE KUNNEN dergelijke praktijken worden verantwoord wanneer de ondervinding er de ijdelheid van aantoonst? Welke andere houding dan de verontwaardiging kan men aannemen tegenover bepaalde spiritistische bijeenkomsten, waar „mediums” aan overgevoelige personen beloven hun overleden verwanten tot het leven terug te roepen en soms zeer ernstige ongevallen veroorzaken? Hoe zou men tenslotte lankmoedig kunnen zijn jegens die beoefenaars van het „paranormale”, die listen gebruiken om naïeve en lichtgelovige klanten om de tuin te leiden?

D. DE FINANCIËLE nochtans zeer schadelijke gevolgen van het occultisme willen wij terloops alleen maar vermelden om hier vooral te wijzen op de schade die het voor de openbare gezondheid aanricht en op het failliet dat het in geestelijk zowel als zedelijk opzicht teweegbrengt. (6)

Uit die dubbele diagnose vloeit een dubbele remedie voort. Op de eerste plaats moet iedereen zorgen voor goede methoden van geestesarbeid. Hij

moet leren waarnemen, degelijk een hypothese formuleren en ze aan de experimentele controle onderwerpen. Hij moet behoorlijk redeneren. Hij moet steeds het toevallige weten op te sporen en te schatten: de waarschijnlijkheidsrekening maakt thans een integrerend deel uit van de algemene cultuur. Hij moet zich volstrekt aan de feiten onderwerpen, voor zover deze natuurlijk op een methodologisch onaanvechtbare wijze werden verzameld, die elke oorzaak van vergissing uitsluit. In zijn geest moet hij aan die feiten volstreekte voorrang verlenen op zijn vooruitzichten, op zijn voorzeggingen, op zijn voorkeur, en op die van zijn milieu. Dat is het moreel aspect van het probleem. (1, 2, 3.)

Die strenge tucht is volstrekt onontbeerlijk voor de algemene levensregel. Ik ben ervan overtuigd dat zij ook de beste, zo niet de enige, waarborg is tegen de hersenschimmen die de dweepzieke of geïnteresseerde beoefenaars van het „paranormale” in onze wereld verspreiden.

ENKELE BIBLIOGRAFISCHE REFERTES

- (1) BESSEMANS A. *De wetenschappelijke werkmethodes in de geneeskundige bacteriologie*. Rectoraatsrede, 1933-1936.
- (2) BESSEMANS A. & verschillende medewerkers. *Over paranormaalgeachte bedrijvigheid*. Radio- en televisieweek, 1953-1954.
- (3) BESSEMANS A. & HOUGARDY A. *Les fausses sciences, leurs caractères et leur prophylaxie*. *Bruxelles médical*, 1955, 14, 697.
- (4) DE LOZA & med. *Une expérience de radiesthésie soumise au contrôle scientifique*. *Le Scalpel*, 1962, 24, 759 et 36, 780.
- (5) HOUGARDY A. *Contribution à l'étude des phénomènes réputés paranormaux*. *Acta medica belgica*, 1950, 6, 485.
- (6) HOUGARDY A. *L'occultisme, péril social?* *Archives belges de Médecine sociale, Hygiène, Médecine du Travail et Médecine légale*, 1954, 1, 11.

Adresverandering

Verzuim niet bij adresverandering even de wijziging mede te delen aan het correspondentieadres Oranjelaan 6 te Hilversum! Dan behoeft U niet bevreesd te zijn één nummer van dit interessante maandblad te moeten missen.

DE FABELTJESKANT **DE VOORSPRONG VAN DE KWAKZALVER**

OP 14 FEBRUARI kon men o.a. in De Volkskrant een advertentie lezen van de volgende inhoud: Achter het Nieuws zoekt contact met mensen die onder behandeling zijn geweest van onbevoegde genezers (kruidendokters, magnetiseurs). Deze rubriek wil op deze manier meer aandacht vragen voor de menselijke problemen die daaraan verbonden zijn. Achter het Nieuws is vooral op zoek naar mensen, die bereid zijn over hun problemen voor de televisie te spreken. (Deze advertentie is opgesteld in overleg met een medicus).

De reacties op deze advertenties zijn niet zó geweest als de redactie van de tv-rubriek Achter het Nieuws had gehoopt. Men ontving wel veel brieven van mensen, die beweerden, dat zij door een onbevoegde waren genezen, maar heel weinig mensen schreven dat zij niet genezen waren.

Daar is een eenvoudige verklaring voor. Wie naar een kwakzalver toe gaat doet dat in een heel andere geestesgesteldheid dan wanneer hij naar zijn huisarts gaat. Hij verwacht iets van het wonder en hij weet dat dit een volkomen irrationeel vertrouwen is. Voelt hij zich na behandeling door de wonderdoener beter, dan zal hij graag bereid zijn daarvan te getuigen. Maar baat het niet, dan wacht hij er zich wel voor om dat naar buiten uit te dragen. Want hij is bevreesd uitgelachen te worden voor zijn goedgelovigheid. Niemand staat nu eenmaal graag te pronk als de persoon die zo dom was om zich beet te laten nemen.

Zo kreeg de tv-rubriek Achter het Nieuws niet de brieven, waarop de redactie haar hoop had gezet. Zo bleek er geen mogelijkheid met persoonlijke getuigenissen te onderstrepen welke gevaren er aan de behandeling door onbevoegden verbonden zijn. Jammer. Maar om precies dezelfde reden is het bij rechtzaken tegen onbevoegden zo moeilijk om getuigen à charge te krijgen. Aan getuigen à décharge ontbreekt het gewoonlijk niet. Maar dat zijn werkelijk niet de wanhopigen, die met een prostaatbloeding of een maagzweer naar de kwakzalver lopen, in de hoop zo aan het mes van de chirurg te ontkomen. Die getuigen à décharge blijken de mensen te zijn, die ook zonder enige ingreep waren genezen, of die moeilijke gevallen met vage klachten van psychosomatische aard, die zich, met de glimlach van de wonderdoener, genezen voelen.

DE KWAKZALVERIJ HEEFT het gemakkelijker dan de geneeskunde schrijft de vrouwenarts H. J. Versteeg in De Telegraaf. En hij vervolgt: Een normaal en evenwichtig mens gaat niet naar een kwakzalver maar wel de mensen met die bepaalde geestesgesteldheid welke makkelijk vatbaar is voor een of andere vorm van suggestie.

De dokter krijgt alle patienten te behandelen. Er is geen kwakzalver die een gebroken been of een acute appendicitis gaat behandelen en een handige kwakzalver stuurt die patienten waar hij kwalen als kanker, hartinfarkt enz. vermoedt, wel weg; de dokter kan dat niet doen. Dus een duidelijke selectie van kwalen en door de andere geaardheid van patient en kwaal kan de kwakzalverij, appellerend aan de drang naar mystiek, soms effect hebben meent de heer Versteeg.

Deze sporadische verbetering of echte genezing wordt door de patiënt — lichtelijk verbaasd over het succes — de rest van zijn leven rondgeba-zuind, ook al als klacht tegen de geneeskunde welke geen hulp leverde of de kans niet kreeg. Bij een medicus is dat juist andersom: men gaat naar de dokter, verwacht genezing, vindt die genezing een normale zaak waarover niet lang nagekaart wordt. Daarentegen geneert de patiënt die door de wonderdokter niet beter gemaakt werd, zich eigenlijk een beetje dat hij zo dom kon zijn en praat er verder niet over. De patiënt die niet genezen werd door geneeskunde, moppert nog jaren over die sukkels van doktoren. U ziet, besluit dokter Versteeg zijn beschouwing, de tegenstelling: de mislukking van de dokter en een succes van de kwakzalver blijven jaren in het gesprek.

BEN HOEKENDIJK DEED WEER WONDEREN

Het evangelisatiebedrijf van Ben Hoekendijk uit Putten (Gld) is onlangs in het Posthuis te Heerenveen aan een tweedaagse campagne begonnen. In de vooraf aan de kranten verstrekte mededeling liet de evangelist weten, dat hij tijdens een zendingsreis door Zuid-Amerika opeens de aandrang kreeg om naar Holland terug te keren. Aldus lezen wij in de Friese Koerier.

„Want Holland is een zendingsland geworden. De toename van de immoraliteit, de verharding van de harten van zowel christenen als buitenkerkelijken is ons een last op het hart geworden. We lanceerden het oogstplan '69 om in 20 steden van Nederland zondaren op te roepen om tot bekeering te komen”.

Heerenveen was één van de twintig plaatsen. Een vijftigtal mensen was opgekomen, maar aan de meesten was weinig meer te evangeliseren, omdat zij al tot de beweging „Stromen van kracht” of de Pinkstergemeenten behoren. Het waren geoefende amen-

en halleluja-roepers, die zich tijdens de meeslepende preek van de 31-jarige evangelist gemakkelijk lieten gaan.

De preek, in hoog tempo en met erg luide stem uitgesproken, duurde meer dan een uur. Toen riep de heer Hoekendijk de zondaren op om op te staan en naar voren te komen, zodat hij samen met hen kon bidden. Maar ze waren al verlost.

Meer succes had de oproep tot de zieken; een hartpatiënt, een zenuwlijder en nog twee andere zieken. Eén van hen was een jongeman, die van een verkeersongeluk erge pijnen had overgehouden. De evangelist bad vurig en nodigde daarna de jongeman uit om te gaan staan. De jongen verklaarde huilend, dat zijn been geen pijn meer deed.

Overigens zouden wij wel eens willen weten hoe het met de jongeman gesteld is, die in de emotie van het moment geen pijn meer voelde. (Red. M.t.d.K.).

Wel kreeg de redactie van Achter het Nieuws zwaarwichtige verhandelingen waarin gewaarschuwd werd om niet te veel de nadruk te leggen op de gevaren van de onbevoegde genezers en waarin de artsen werd verweten, dat zij alleen maar „chemisch-technisch” opgeleid zijn en geen begrip tonen voor de persoonlijkheid in haar geheel van de zieke. Het is het over-

bekende fabeltje uit de kokers van de NWP, waarbij men poogt te suggereren, dat de niet opgeleide onbevoegde de aangewezen figuur is om in een leemte te voorzien.

Het siert de redactie van Achter het Nieuws dat ze niet, bij gebrek aan beter, aan deze paladijnen van de onbevoegdheid het woord (en het tv-beeld) heeft geschonken.

Kwakzalvers zijn parasieten op andermans leed

HENRI A. A. R. KNAP

„Kruidendokter” Willem van de Moosdijk MET LUXE OMRINGD ploegt weer voort

IN HET PAROOL gaf Dagboekanieer (H.A.A.R. Knap) een nuttige toelichting op het kort geding, dat Van de Moosdijk, de „kruidendokter” heeft aangespannen tegen t.v.-presenter Willem Duys.

Er bestaat, zo schrijft Dagboekanieer, sedert de zaak Van de Moosdijk-Duys in kort geding voor de president van de rechtbank te Amsterdam, mr. U. W. H. Stheeman, diende, bij een aantal mensen het misverstand dat de president hoewel hij Van de Moosdijk op juridische gronden een gelijk moest ontzeggen, ten slotte niet onsympathiek dan wel niet afwijzend zou staan tegenover Van de Moosdijks kruiden-gotie.

Dit is een onjuiste interpretatie van wat ter zitting omtrent de „gevoelens van mr. Stheeman ten aanzien van de kwakzalverij in het algemeen en Van de Moosdijk in het bijzonder is gebleken. Mr. Stheeman heeft in die zitting laten weten, dat hij de door Willem O. Duys toegepaste televisie-procedure in deze zaak niet bewonderde. Mr. Stheeman heeft, zo zou ik zijn woorden willen samenvatten, gezegd, dat de tv-presenter niet op de stoel van de rechter moet gaan zitten.

Enigerlei waardering van de kwakzalverij houdt dit (aldus Dagboekanieer), dunkt mij, niet in. De president is een te goed rechter om geen nakoming te willen van de wet op de bevoegde en onbevoegde uitoefening der geneeskunst, en een te verstandig man om geen open oog te hebben voor de noodlottige en tragische gevolgen van gekwakzalver.

Kortom: moge hij zich dan

al niet „menselijk” naast Duys hebben gesteld. Hij heeft zeker geen afkeurend oordeel willen uitspreken over bestrijding van de kwakzalverij, noch een goedkeurend oordeel over de broodwinning van Van de Moosdijk.

Het ging hier om de methode, dus om het spel, en niet om de knikkers.

IN ALLERLEI advertentieblaadjes blijft Van de Moosdijk adverteren, nog altijd beweerend, dat het gezegde luidt, dat er geen ziekte is of er is een kruid tegen gewassen. Hij is van onze taal kennelijk even weinig op de hoogte als van de medische wetenschap. Het gezegde komt namelijk in onze taal alléén in negatieve zin voor: „Daar is geen kruid tegen gewassen”.

Door te beweren, dat er tegen elke ziekte een kruid is gewassen wekt Van de Moosdijk de indruk, dat er een kruid zou zijn gewassen tegen ziekten, die de wetenschap in bepaalde vormen thans nog ongeneeslijk moet verklaren, èn uiteraard, dat hij dit kruid kent.

Dit speculeren op verdriet en angst maakt het bedrijf der kwakzalvers voor mij zo onsympathiek, nog afgezien van de ernstige gevolgen, die een vertrouwen in de „geneeskunde” van deze onbevoegden kan hebben.

Het bedrijf van Van de Moosdijk blijkt weer op gang te komen. Er arriveren weer geregeld taxi's aan zijn door hem in advertenties getoonde riante woning in Casteren. In de „wachtkamer” trof iemand verscheidene „gegadigden”; tot een hunner zei Van de Moosdijk, „dat men niet alles moet geloven wat de kranten

schrijven”.

Neen? Als men dan ook vooral maar niet alles gelooft wat Van de Moosdijk adverteert.

Hij is 3 februari veroordeeld tot tweemaal twee weken voorwaardelijke hechtenis met een proeftijd van twee jaar en tweemaal f 500 boete subsidiair tien dagen hechtenis, door de Bossche rechtbank, wegens onrechtmatige uitoefening van de geneeskunst. Ik hoop, dat op een of andere wijze wordt gecontroleerd of de gestelde voorwaarden worden nagekomen.

Ik geloof niet, dat, wie het geheel der feiten overziet, er een tevreden gevoel aan zou overhouden, indien Willem O. Duys vanwege zijn wat dan toch óók is geweest: dienst aan onze volksgezondheid, zou worden verplicht tot een schadevergoeding aan Van de Moosdijk, die weer te paard door Casteren rijdt („hoog te paard zitten” is wel een Nederlandse zegswijze).

Het zou betreuwenswaardig zijn voor onze volksgezondheid, indien zou blijken, dat in dit land, met zijn op dit gebied oude en voorbeeldige wetgeving, tegen de kwakzalverij tenslotte „géén kruid gewassen is”.

Laat men in elk geval dit bedenken:

Kwakzalvers zijn parasieten op andermans leed. Indien het recht in zijn on-aantastbare hoogte hen al eens moet beschermen is dit wél een pleidooi voor ons recht, maar allerminst een pleidooi voor de kwakzalverij. Laat daarover geen misverstand bestaan!

Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, **Arts** te Hilversum, **Voorzitter**; E. Mijnaerends, **Tandarts** te Amsterdam; Mevr. J. W. J. Vermeulen, Berkenrodestraat 23 te Haarlem, **Secretaresse**; L. Brest te Amsterdam, **Penningmeester**; Mr. J. E. Goudsmit, **Kantonrechter** te Haarlem; J. J. Aukema, **Dierenarts** te Steenwijk; Mr. J. D. van den Berg, **Rechter** te Arnhem; J. E. Bulters, **Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid** te Zwolle; P. L. Stal, **Arts** te 's-Gravenhage; J. van Baak, **Dermatoloog** te Utrecht; J. M. de Haas, **Tandarts te Heemstede**; mej. drs. P. H. van Marle, **Apotheker** te 's-Gravenhage; J. W. Gosker, **Inspecteur van Politie** te Arnhem; J. Noord te Amsterdam.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 10,—; voor studerende f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Zuid. Postgiro van de Vereniging 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

BLZ. 34

Abonnement per jaar franco per post
bij vooruitbetaling f 10,—;
studerende f 2,50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum.